

Heimdall-broder,

Inledningsvis ett varmt tack till alla Er som **uttryckt uppskattning** av idén med denna form av Corona-underhållning - uppskattning uppskattas och uppmuntrar!

Så ett ord till alla Er som aldrig eller mycket **sällan har tid eller lust att komma till våra sammankomster** - det vore särskilt roligt om också Ni ville delta i denna övning med bidrag eller kommentarer!

Så till dagens utskick. Det inleds med tre sidor från oss ibland gästande HLK-medlemmen **Jan Buch** och ger en fascinerande beskrivning av bakgrunden till den första beatifikationen av en dansk, en läkare, **Niels Steensen** (1638-1686), som saligförklarades så sent 1988.

Därpå följer en förhoppningsvis roande revy med inte ett tjog men väl ett dussin ägg.¹

Mycket sällskapliga hälsningar,

Frank

¹ Ej med i denna version.

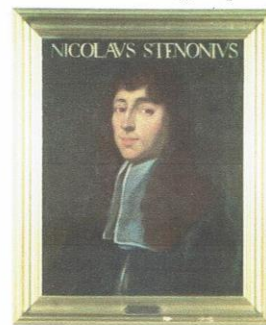
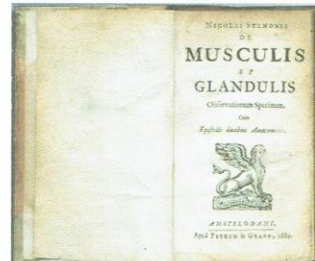

Et liv med Niels Stensen

af Jan Buch

Ganske kortfattet levede Niels Stensen 1638-1686. Han blev immatrikuleret ved Københavns Universitet i 1656 og valgte klogt nok Thomas Bartholin som tutor. Thomas Bartholin, 1616-1680, var fra den i generationer dominerende anatomifamilie i Danmark. I 1677 vovede Bartholin at inkludere Harvey's cirkulationslære fra 1628 i sin anatomibog (fig). I 1659 skrev Stensen sit senere så berømte chaos manuskript, som først blev fundet af G. Scherz i 1946 i Nationalbiblioteket i Firenze. Ved et studieophold i Holland 1660 dissekerede Stensen et fårehovede og fandt udførselskanalen fra ørespytkirtlen, som siden er kendt som ductus stenoiana. Han disputerede i Amsterdam med *Disputatio physica de thermis* først genfundet 1959 af G. Scherz i Philadelphia. Under sit ophold i Leiden fra 1661 udgav han 7 videnskabelige værker om anatomi. Fra 1662 begyndte han at interessere sig for hjertet. Selv efter Harvey's publikation om kredsløbet, *De motu cordis et sanguinis in animalibus*, 1628, mente man, at hjertets hovedfunktion var at skabe varme til legemet. Da Stensen ikke kunne få ansættelse i København, rejste han i 1664 til Paris, hvor han gav sit berømte foredrag: *Discours sur l'anatomie du cerveau*, som blev udgivet i 1669. Inden for mit kardiologiske område var det imidlertid meget vigtigere, at han på det tidspunkt blev den første til at beskrive hjertet som en muskel i det ganske lille skrift: *De musculis et glandulis*, 1664. Det skabte megen furor i den videnskabelige verden, så han foretog yderligere undersøgelser for at bevise sin teori, udgivet 1667 som *Elementorum myologiae specimen, seu musculi descriptio geometrica. Cui accedunt canis carchariae dissectum caput et dissectus piscis ex canum genere*. Fra 1666 var han medlem af Mediciernes videnskabelige Accademia del Cimento, grundlagt 1657 af elever af Galilei. Det blev nedlagt allerede 1667, ifølge udokumenterede rygter efter krav fra paven for at Leopold Medici skulle kunne blive udnævnt til kardinal. Jeg ved ikke hvilken pave, idet man i 1667 skiftede mellem Alexander VII og Clement IX. Det ville undre mig, hvis det var Alexander VII, da jeg i min samling har hans pragteksemplar af Vesalius' (fig), hvilket ikke tyder på så stor en aversion mod videnskaben. Niels Stensen var også en grundlægger af palæontologien. Han undrede sig først over ligheden mellem hajtænder og forsteninger fra Malta. I sine ture i Toscana fandt han forsteninger af fisk og andre havdyr og postulerede, at området derfor tidligere havde været hav. Det blev publiceret i *De solido intra solidum naturaliter contento*, 1669. I denne periode begyndte hans forskning af krystalstruktur. Han gjorde mange andre opdagelser, som man først senere har fået øjnene op for. Det var samtidig en periode, hvor han havde store religiøse overvejelser. I 1667 konverterede han til katolicismen. Det har medført, at man har sammenlignet ham med den næsten samtidige Pascal (1623-1662), som også startede sit liv som stor naturvidenskabsmand, men endte som dybt aktiv katolik. Stensen fik tilbudt en stilling i København, men som katolik kunne han ikke blive ansat ved universitetet, men blev 1672 anatomicus regius. I 1677 blev han imidlertid udnævnt til biskop og apostolisk vikar for Nordtyskland og Skandinavien, hvor han havde en hård tid forårsaget mest af sin meget strenge askese, som også vakte modvilje hos andre prælater. Han døde i Schwerin i 1686.

Det mest autentiske portræt af ham er i Galleria Degli Uffizi i Firenze.

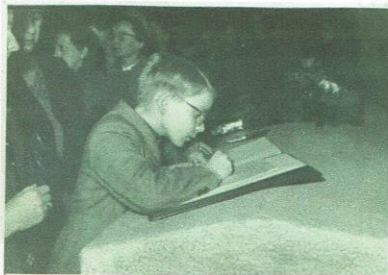

Det nok mest elskede citat fra Stensen er: *Pulchra sunt, quae videntur. Pulchriora quae sciuntur. Longe pulcherrima quae ignurantur*. Primitivt fordansket som: Skønt er det, vi ser, skønnere er det, vi forstår, men langt det skønneste er det, vor forstand ikke kan rumme.

Anatomien lå måske lidt i blodet i den familie. Hans grandnevø var Jacques-Benigne Winsløw (1669-1760), som skabte sig en karriere i Paris, hvor hans anatomiske teater stadig eksisterer. Han skrev den berømte: *Exposition Anatomique de la Structure du Corps Humain*, 1732. Vor tidligere formand Egill Snorrason har skrevet en bog om Winsløw og var med til at få en mindeplade sat på det anatomiske teater.

Nu langt om længe til det mere personlige. I 1954 var min far blevet engageret af Bennetts Rejsebureau som læge. Det var de luksuriøse gamle dage, hvor en pæn grupperejse skulle have en læge med. Det var en typisk rejse til det klassiske Italien, arrangeret i samarbejde med Radio Roma, hvilket nok ville være lidt exceptionelt for vore dages charterture. Radio Roma havde dengang stadig en dansk kanal. Dens leder var Bodil Børge Ciccarella, kaldet den danske stemme fra Rom. Hun var datter af den dengang populære forfatter af historiske værker Børge Jansen. I sin ungdom var hun en smuk operasangerinde. Hans romaner var ofte baserede på Italiens historie. Bodil oversatte en del af faderens bøger til italiensk. Hun var gift med en italiensk soldat, som var oberst under Mussolini, som familien støttede. Det var derfor ganske surt økonomisk efter anden verdenskrig. Børge Jansens gamle enke og oberst Ciccarella var også med på vores tur.

Et af toppunkterne på vores rejse var naturligvis besøget i Firenze. Der skulle vi, som alle andre, besøge San Lorenzokirken, hvor vores vært var den for mig charmerende monsignore Capretti. I kapellet lige til højre for tværskibet i Brunelleschis prægtige kirke ligger Niels Stensen begravet. I 1953 havde man lidt bizart overflyttet ham til en romersk sarkofag, fisket op af Arno floden. Vi havde en lille højtideligholdelse ved graven. Min far holdt en kort tale. På det tidspunkt var jeg medlem af, hvad der dengang hed Statsradiofoniens Drengekor. Jeg blev bedt om at synge ved kisten. Den eneste sørgmodige sang, jeg kunne huske på italiensk, var *Lascia ch'io pianga ma cruda sorte* fra Händels Rinaldo. Det var måske ikke det mest velvalgte, men jeg forstod ikke et ord af teksten. Da jeg på det tidspunkt var 11 år og nærmest platinblond, var der ikke et italiensk øje tørt. Det blev udsendt i Radio Roma, og jeg blev senere inviteret til at synge for dem i Rom. Dengang syntes jeg, at det var en spændende oplevelse, men tænkte, at det var min sidste forbindelse med Niels Stensen. Det var det imidlertid ikke. Allerede på det tidspunkt var der kræfter i gang, specielt i Tyskland, hvor han jo havde været biskop, for at få ham kanoniseret. Blandt andet af den årsag udgav Comitato Stenoniano et hæfte om Niccolò Stenone i 1960, som førnævnte Bodil Børge Ciccarella sendte til mig. Til min forbløffelse skrev de om dansk-norske pilgrimme ved Niels Stensens grav. Publikationen viste et billede af mig selv, da jeg skrev mig i gæstebogen på hans kiste, og af min far, der lagde en buket på den. Bodil Børge Ciccarella står th.

LB

I 1966 var jeg naturligvis tilstede ved afsløringen af Gottfred Eickhoffs Steno statue foran UB 2. En "vittig" student havde klistret en tom ølflaske på hans venstre hånd, men den blev hurtigt fjernet. Nu måtte det da være slut, men nær nej. I 1988 Skulle Niels Stensen beatificeres. Det er det første trin på vejen til kanonisering som helgen. Det var første gang siden reformationen, at det var sket for en dansker, som tilmed var han læge. Jeg måtte jo deltage. På det tidspunkt var pengene meget små, men min kære tante Karen Sabroe, der var en stor Rom kender, inviterede min hustru og mig derned. Vi fik arrangeret at komme med til privat audiens for de få danskere hos pave Johannes Paul. Da vi var så få, var det ikke i den enorme nye audienshal. Vi gik op af Berninis berømte Scala Regia til en mere intim sal i den gamle del af pavepaladset. Efter en kort tale og velsignelse gik Pave Johannes Paul igennem salen og trykkede mange i hånden. Min kone, der er katolik, stod desværre i anden række og fik ikke trykket ham i hånden.

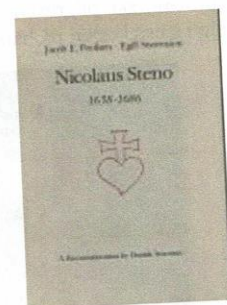
Næste dag havde vi reserverede pladser som æresgæster i Peterskirken til selve ceremonien. Johannes Paul sagde, traditionen tro, nogle få linier på dansk. Resten af ugen var der megen festivitas, især arrangeret af tyskerne, som havde stået for det meste af arrangementet. Det var både i St. Ignatius kirken og i et kloster på toppen af Monte Pincio. Fra dansk side var vor tidligere formand professor Snorrason naturligvis en central skikkelse i festlighederne. Han havde bidraget til mange publikationer om Niels Stensen.

Hvem ved, om det er afslutningen på min Steno kontakt? Hvis han bliver kanoniseret i min levetid, skal jeg naturligvis derned igen.

Referencer:

1. V. Meisen, K. Larsen. *Stenoniana bind 1*. København 1933.
2. Anker Aggebo. *Danmarks store søn Niels Stensen*. Aarhus 1937
3. J. E. Poulsen, E. Snorrason. *Nicholaus Steno 1638-86*. København 1986.
4. K. Kallan, E. Snorrason eds. *Stenoniana Nova Series I*. København 1991.
5. Bodil Børge Ciccarella. *Små strejfflys over Italien*. 1933.
6. Comitato Stenoniano. *Niccolo Stenone*. Firenze 1960
7. *Dansk Biografisk Leksikon*. 1979-84.

Nyhedsbrev 3. december 2014